

*Сухова Г. Л., заступник директора,
викладач-методист,
ВСП «КТЕФК ДТЕУ»,
м. Київ, Україна*

СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ціннісні орієнтації, ще з давніх часів цікавили філософів та науковців і сьогодні актуальність цієї теми лише набирає обертів. Це пов'язано з тим, що ціннісні орієнтації являються підґрунтям образу життя, поведінки, вчинків людини і суспільства в цілому. Одним з перших у давньогрецькій філософії цим питанням цікавилися Сократ, Аристотель та Платон. Вони вважали, що життєві цінності є певним стандартом досконалості та прикладом для наслідування. Аристотель був першим хто почав досліджувати ціннісні орієнтації та людські чесноти шляхом емпіричних досліджень. Він вважав, що життєві цінності населення базуються на задоволенні своїх матеріальних потреб, соціального статусу та задоволенні життєвих потреб. Безумовно це є частиною життєвих цінностей, але філософ вважав, що варто дотримуватися балансу у всьому та знати міру, а головними та необхідними видами людської діяльності вважав політичну діяльність та мислення. Він приділяв багато уваги освіті. У китайській філософії першими питання чеснот та цінностей розглядали Конфуцій та його учень Менцій. Конфуцій вважав, що життєві цінності - це розуміння особистості свого місця у суспільстві та світі. Головними життєвими цінностями Конфуція були повага, допомога, благосхильність. Менцій, вивчаючи роботи свого вчителя, розширив його поняття цінностей до чотирьох чеснот - це мудрість, милосердя, благочестивість, благопристойність. Досліджуючи роботи цих філософів можна знайти багато спільних, універсальних характеристик які, як вони вважали являються невід'ємною частиною життєвих цінностей людства.

Досліджуючи ціннісні орієнтації студентів 21 століття можна сказати, що вони є дуже неоднозначними та спірними і викликають багато питань. Така невизначеність пов'язана з соціальною мобільністю, стрімким розвитком життя, нестабільною ситуацією в країні та світі, пострадянськими трансформаціями, з революціями, війнами, пандеміями, хворобами та стрімким інформаційним потоком, з яким важко впоратись та який важко упорядкувати. Сьогодні соціальні мережі займають більшу половину нашого часу і їх стрімкий розвиток та популярність лише підтверджує це.

Ціннісні орієнтації – це набуті, сформовані життєві принципи і погляди, моральні установки, які поважаються та заохочуються суспільством. Вони супроводжують суб'єкт впродовж життя, становлять структуру нашого «Я», частково формують нашу поведінку та відносини у суспільстві, є частиною

нашого світобачення. Сьогодні для українців вважається нормою голосно заявляти про свою життєву позицію та принципи, але у разі вибору між цінностями та власною вигодою, наживою вони надають перевагу другому. Життєві цінності можна поділити на духовні та матеріальні. В ситуаціях, коли мова йде про задоволення матеріальних цінностей, фізичних потреб, бажань, люди діють згідно з їх звичками, інстинктами та емоціями, а керують їх поведінкою жага задоволення власних, егоїстичних потреб, і часто ці потреби суперечать нашим моральним життєвим цінностям. Людські цінності є досить стійкими, але під впливом таких факторів, як зміна країни, оточення, роботи, умов життя може відбутися їх переоцінка, яка буде впливати на діяльність, вибір та загалом на життя людини. Це певна життєва, індивідуальна філософія, або правила, які можуть корегувати людські поведінку, вчинки, потреби, інтереси. Життєві цінності молоді частково формуються під впливом виховання, сім'ї, освіти, релігії, політичних поглядів, цінностей оточення, соціальних інститутів та інших факторів. І зважаючи на рівень розвитку, культури, освіти, етики, на моральні принципи та переконання студентів 21-ого століття – тема вивчення тенденцій формування життєвих цінностей є важливою, адже має прямий вплив на наше майбутнє, на прогрес та розвиток освіти, медицини, загалом країни.

Особлива увага приділяється соціальним мережам, адже їх стрімкий розвиток має суттєвий вплив на виховання моральних та соціально значущих життєвих принципів, якими молодь буде керуватися при виборі майбутнього шляху та професії, адже сьогоденні студенти – це завтрашні політики, чиновники, судді, керівники, лікарі та ін.

Сучасні студенти – це перше покоління, яке з'явилося під час активного розвитку цифрових технологій, гаджетів, Інтернету і більшу половину свого життя проводить у соціальних мережах та віртуальному світі. Молодь 21 століття зростала у часи діджиталізації, а це в свою чергу залишає суттєвий відбиток на нашому розвитку, світосприйняттю та звісно ціннісних орієнтаціях. Важливо враховувати те, що з появою Інтернету у студентів з'явився доступ до інформації з будь якої точки світу, така ситуація стала вагомою причиною суттєвих змін ціннісних орієнтації, адже орієнтація на західний світ, на культуру Європи і особливо Америки залишили суттєвий відбиток на моральних поняттях, культурі, цінностях студентів. І відмічаючи різноманітність та різногранність цих культур нажаль варто зауважити, що сучасна молодь вбирає різні їх аспекти. Не секрет, що з кожним днем число користувачів соціальних мереж лише зростає і найбільш активною аудиторією являється молодь віком 18-24 роки. Також цікавим фактом є те, що майже всі, а саме 96% цієї вікової категорії є активними користувачами соціальних мереж. Також є данні, що 41% молоді майже весь свій вільний час проводить в Інтернеті. Зважаючи на сьогоденні реалії, пандемію, карантин та ізоляцію, військові дії, майже вся наша діяльність має онлайн форму: освіта, робота, зустрічі, знайомства, спілкування, ділові перемовини, покупки і навіть

заробіток. Тож час, який ми проводимо в соціальних мережах, зріс майже вдвічі. Недивно, що соціальні мережі можуть впливати на ціннісні орієнтації молоді та призводити до їх кардинальних змін. Соціальна мережа – віртуальна платформа, яка була створена для роботи, спілкування, розваг, створення дружніх або романтичних відносин між людьми, спілкування з реальними людьми в онлайн світі. Сьогодні соціальні мережі можна назвати головним інститутом соціалізації, який затьмарив сім'ю, школу, коледж, реальних друзів, тощо. Така ситуація пов'язана з тим, що невдоволення собою та власним життям можна компенсувати у соціальних мережах, з меншою відповідальністю за слова та вчинки, а також безкарністю (все невдоволення та негатив можна висловити в коментарі чи пості і не отримати покарання). У зв'язку з цим у молоді відбувається підміна реальності, кіберсоціалізація, а також інформаційний вакуум, особистість приймає правила гри та переймає модель поведінки, інтереси, відбувається трансформація норм, пріоритетів та цінностей. Саме це і є причиною змін у ціннісних орієнтаціях студентів, адже соціальні мережі та постійне наслідування поведінки друзів або соціальних ікон відображається на формуванні ціннісних орієнтацій молоді. На базі того, що стираються кордони реального та віртуального світу відбувається і трансформація студентських цінностей. Як зазначають науковці, сучасні соціальні мережі у своїй більшості являються фальшивим та роздутим хизуванням себе та своїх досягнень, які часто не мають нічого спільного з реальним життям, але саме така поведінка у соціальних мережах призводить до формування хибних цінностей і ціннісних орієнтацій студентів, що призводить до культурно-ціннісної кризи – аномії.

З кінця 20 століття багато дослідників та науковців, які цікавилися цією темою, наголошують на тому, що ріст аномії, який спостерігається у сучасному суспільстві, призводить до падіння нормативних вимог та культури. Така форма дій має деструктивний характер, адже породжує постійну потребу та постійну незадоволеність, а також споживчу модель поведінки. В такій ситуації навіть фінансово забезпечена людина буде відчувати тривогу, адже життя у постійній «гонці» перетворює її в «зверх-нового бідного». Наприклад, фотографуючись на красивому, дорогому курорті ми робимо це не для того, щоб зберегти цей момент у своїй пам'яті, а для того, щоб опублікувати це фото, отримати декілька позитивних відгуків, схвалення і кілька лайків. «Втрачено контроль молоді над своїм справжнім життям і перебільшено віртуальні цінності. Людина у віртуальному просторі сприймається як «проект», метою якого є створення ідеального суб'єктивного образу у віртуальному просторі». У зв'язку з тим, що створити ідеальний «Я-образ» у соціальних мережах набагато легше ніж у реальному житті, молодь все глибше поринає у віртуальний світ. Адже коли вони намагаються цей «проект» перевести у реальне життя і підтримувати його це виявляється дуже важко, тож зіткнувшись з труднощами у реальному житті, вони повертаються до віртуального світу, у якому можливо все. «Соціальні мережі дозволяють створювати відчуття уявного, яскравого та

наповненого життя». Популярність та наближення до ідеального Я-образу, це ще одна причина активного поширення соціальних мереж. До появи соціальних мереж зірки шоу-бізнесу, політики, актори, тощо здавалися недосяжними ідеалами та іконами. Сьогодні, у будь-якій соціальній мережі можна підписатися та слідкувати за життям від маловідомої співачки до президента. Така наближеність до еліти суспільства сприяє частковому, а інколи і повному перейняттю ціннісних орієнтацій популярних лідерів думки. Вони формують наші смаки, поведінку, формують або змінюють політичні погляди, своїм контентом відволікають людей від нагальних проблем та питань, загалом стають іконою для наслідування. З активним розвитком соціальних мереж відбувалася повна трансформація агентів та інститутів соціалізації, що і стало причиною стрімких культурних змін та аномії суспільства.

Отже, на сьогоднішній день, стає актуальним дослідження впливу соціальних мереж на формування життєвих установок та культурних цінностей молоді, сучасних студентів ЗФПО. Більшість соціальних інститутів, які в минулому мали суттєвий вплив на формування ціннісних орієнтацій, перейшли в онлайн режим і були замінені соціальними мережами. Сьогодні сім'я та найближче коло спілкування не мають вагомego впливу на формування думок та цінностей студентів, адже молодь самостійно обирає онлайн спільноти, групи та кумирів, які і являються базою та основним орієнтиром у формуванні їх цінностей та світосприйняття.

Список використаних джерел

1. Боришевський М.Й., Шевченко О.В., Володарська Н.Д. та ін. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості: монографія / За загальною редакцією М. Й. Боришевського. К.: Педагогічна думка, 2011. 200 с.
2. Гусаківська С. С. Психологічні особливості формування ціннісно-сміслової сфери майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів: дис. на здоб. к.псих.н. Луцьк, 2014.
3. Воронцова В., Ївженко Ю. Дослідження ціннісних орієнтацій студентів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації. Нові технології навчання: зб. наук. праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». Київ, 2020. Вип. 93. С. 58–69.
4. Коберник Л. О. Роль та місце ціннісних орієнтацій у формуванні особистості. Наука і освіта. Науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України. Одеса. 2018. № 4-5. С. 28-33.
5. Олійник Н. Діагностика та розвиток ціннісних життєвих орієнтацій у старшокласників. Психолог. № 17, 2014.
6. Панченко Л.М. Формування ціннісних орієнтацій молоді в період системної трансформації українського суспільства. К., 2013.